

סבור מינה [סבורים היו בני הישיבה] כי רק לחיה, אין, לה בלבד עושין מדורה, אבל לחולה, אפילו מסוכן וקר לו, לא.

ולחיה עצמה, רק בימות הגשמים, אין. אבל בימות החמה, לא.

אבל איתמר לאו הכי: אמר רב חייה בר אבין אמר שמואל: הקיז דם ונצטנן, כיון דהקזה סכנה היא לו בסתמא, והוא הדין לשאר חולי שיש בו סכנה, וקר לו [משנה ברורה] — עושין לו מדורה בשבת, ואפילו בתקופת תמוז.

אמר אמימר: הא — נמי סבי דפומבדיתא אמרינהו.

דאיתמר: איזו היא אשירה פתם, איזה עץ אנו תולין שמסתמא אשירה היא, ועבדו אותה,

מפני שידן — של בנו ובתו הקטנים, ועבדו ושפחתו הכנענים — הם כידו.

ונמצא, שלא הוציא החבית מתחת ידו, וכמי שלא זכה לאחר דמי. (26)

גמרא:

אמר רב יהודה: חבית של שיתופי מבואות, כשהוא מזכה לבני המבוי משלו על ידי אחר — צריך אותו אחר להגביה את החבית מן הקרקע, טפח. כי כל עוד מונחת החבית ברשותו של המזכה — לא היא זכיה [רש"י].

אמר רבא: הני תרתני מילי — סבי דפומבדיתא אמרינהו [זקני פומבדיתא — שהם רב יהודה ושיבתו — אמרום]:

חדא: הא דאמרן משמיה דרב יהודה.

אידך: המקדש על היין בשבתות וימים טובים, אם טעם מן היין מלא לוגמיו, כל שאילו מסלקו לצד אחד של פיו, נראה כמלא לוגמיו [רבינו תם וריטב"א] — יצא.

ואם לאו — לא יצא.

אמר רב חביבא: הא הלכה זו נמי — סבי דפומבדיתא אמרינהו:

דאמר רב יהודה אמר שמואל: עושין מדורה [היסק גדול] לחיה [יולדת] כל שלשים יום בשבת, אם יש לה צער צינה. (27)

פ-א

ואף שלא ראינו בעינינו?

אמר רב: כל שאנו רואין שמשרתי עבודה זרה שומריין אותה, ואין טועמין מפירותיה, דודאי אי לאו דעבדו לה, לא היו נמנעים מלטעום מפירותיה.

ושמואל אמר: כגון אותם ששומרים את פירותיה, דאמרי: הני תמרי — לשיכרא לעשיית דבי נצרפי, דשתו ליה ביום חגם [תמרים אלו אנו שומרים כדי לעשות מהם שכר, כדי לשתותו ביום החג של עבודה זרה ששמה "בי נצרפי"], שידוע שהיא אשירה [נתבאר על פי שולחן ערוך. וכל שכן הא דרב. ש"ך].

27. נתבאר על פי שולחן ערוך ומשנה ברורה.

26. נתבאר על פי רבינו יהונתן.

ואמרו לי [אממר מסיים דבריו] סבי דפומבדיתא: הלכתא כוותיה דשמואל.

והשתא הדרינן להא דאמרן שצריך הזוכה להגביה טפח מן הקרקע, ומקשינן עלה:

מיתובי: כיצד משתתפין במבוי? מביאים חבית של יין או של שמן, ושל תמרים, ושל גרוגרות, ושל שאר מיני פירות.

אם משלו — של אחד מבני המבוי — היא החבית, צריך לזכות אותה לכל בני המבוי.

ואם לוקח משלהן אין צריך לזכות את של זה לזה.

אבל צריך להודיע למי שלוקח ממנו, שכולם יכולים לאכול את מה שבשיתוף, וצריך לידע אם המשתתפים בעירוב חפצין בכך.

כי שמא מקפידין הן על עירובן שלא יאכלוהו בני המבוי, והמקפיד על עירובו אינו עירוב. (28)

וכשמזכה משלו לבני המבוי על ידי אחר, מגביה הזוכה מן הקרקע, משהו.

הרי חזינן דלא בעינן הגבהה טפח?!

ומשנינן: מאי "משהו" נמי דקאמר בבביתא — טפח.

איתמר:

שיתופי מבואות שנותן אחד מבני המבוי משלו:

רב אמר: אין צריך לזכות לבני המבוי [ודלא כדאיתא במתניתין].

"דכיון דקאסרי עליה — שאר בני המבוי — גמר ומקני, ואין צריך זכיה". (29)

ושמואל אמר: צריך לזכות להם.

עירובי תחומין שמערב אחד בשביל חבירו.

רב אמר: צריך לזכות לו, דהא הכא אין אוסר חבירו עליו, ואין לו במה להקנות.

ושמואל אמר: אין צריך לזכות לו. [ראה בתוספות ובריטב"א, כמה סברות בטעמיה דשמואל].

ותמהינן: בשלמא לשמואל ניחא טעמיה, כיון שחלוקות המשניות בלשונם.

דחבא גבי שתופי מבואות תנן במשנתנו: ומזכה להן.

ואילו חבא, גבי ערובי תחומין, לא תנן שצריך לזכות לו. אלא תנן לקמן: מניח את החבית, ואומר: הרי זו לכל בני עירי.

ומשמע דבדוקא הוא, ובערובי תחומין אין צריך לזכות [ריטב"א].

אלא לרב, מאי טעמא סבר בעירובי תחומין דצריך לזכות?

והא במתניתין לא נזכר שצריך לזכות [על פי הריטב"א לדעת רש"י]!?

ומשנינן: תנאי היא דפליגי בעירובי תחומין

29. רש"י. וכי תימא במאי אקני ליה? יש לומר: בהנאה דמקבל [המזכה, שאין אוסרים עליו]

28. רש"י. והוסיף בגאון יעקב: שאפילו למאן דפליגי, צריך להודיעם, דאולי אינם רוצים ליתן כלל.

אם צריך לזכות, ואיכא תנא דפליג אמתניתין וסבר דצריך לזכות, ופסק רב כהך תנא.

דאמר רב יהודה אמר רב: מעשה בכלתו של רבי אושעיא, שהלכה בערב שבת לבית המרחץ שהיה מחוץ לתחום עירה, וחשבה לה, שלא היה הזמן מספיק שתחזור לתוך תחום עירה קודם שתחשיך.

ועירבה לה חמותה עירוב תחומין עבורה, כדי שתוכל להגיע לביתה.

ובא מעשה לפני רבי חייא, ואסר לה לסמוך על העירוב. ובסמוך מפרש אמאי אסר.

אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי לרבי חייא, שהיה מבבל:

בבלאי! כל כך אתה מחמיר בעירובין [בתמיהה]? והרי כך אמר אבא [רבי יוסי]: כל שיש לך להקל בעירובין — הקל!

ואבעיא להו [דברי התרצן] — אליבא דרב — הן איך היה המעשה:

האם משל חמותה עירבה לה החמות, וטעמא דרבי חייא דאסר, משום דלא זיכתה לה את העירוב.

או דילמא, משלה [משל הכלה] עירבה לה החמות. וטעמא דאסר, משום דעירבה שלא מדעתה של הכלה.

ואמר להו [דברי התרצן הן] ההוא מרבנן [אחד מן החכמים], ורבי יעקב שמיה:

לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן [אני שמעתי מרבי יוחנן לפרש]: משל חמותה עירבה, ומשום דלא זיכתה לה הוא דאסר! (30)

אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב, ברה דבת יעקב [כנה של בת יעקב. ואביו שלא היה הגון, לא נזכר שמו]:

כי מטית להתם, כשתלך לבבל — אקיף וזיל לפולמא דצור [מבקש אני ממך: שתרכה את הדרך לבבל דרך מסילת צור]. ושם בעיא מיניה [ותשאל ממנו] מרב יעקב בר אידי, הך בעיא דאמון, כיצד הוה מעשה.

הקיף רבי יעקב דרך סולמא דצור, ובעא מיניה מרב יעקב בר אידי:

האם משל חמותה עירבה, ולא הועיל העירוב משום דלא זיכתה לה.

או דלמא, משלה עירבה, ולא הועיל משום דשלא מדעתה עירבה.

אמר ליה רב יעקב בר אידי לרבי יעקב: משל חמותה עירבה לה, ולא הועיל משום דלא זיכתה לה.

אמר רב נחמן: נקטינן [מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו, רש"י לעיל דף ה א]:

דחשיב ככסף, אקני להו [לבני המבוי] מקום בחצירו [שיזכו בחבית מדין חצר] ריטב"א.

30. הרי חזינן דפליגי רבי חייא ורבי ישמעאל ברבי יוסי משם אביו [ריטב"א], אם צריך לזכות

עירובי תחומין. [כן היא שיטת רש"י בבבאור הסוגיא. והוסף רש"י: דהא לא קשיא לן על רב, דקסבר: דבעירובי חצירות אין צריך לזכות, דלא כמתניתין. משום דרב תנא הוא, ופליג. וראה בתוספות וריטב"א שתמהו על רש"י.

אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבואות
— צריך לזכות.⁽³¹⁾

בעי רב נחמן: עירובי תבשילין — שעושין כדי להתיר לבשל מיום טוב לשבת הסמוכה לו — האם צריך לזכות אותו למי שבא להתיר לו, או אין צריך לזכות?

אמר תמה רב יוסף: ומאי תיבעי ליה לרב נחמן סתם, שהוא רב נחמן בר יצחק [רש"י גיטין דף לא ב]?

וכי לא שמייע ליה, הא דאמר רב נחמן בר רב אדא אמר שמואל: עירובי תבשילין צריך לזכות!

אמר ליה אבוי לרב יוסף: פשיטא דלא שמייע ליה לרב נחמן הך מימרא דשמואל, דאי שמייע ליה, מאי תיבעי ליה.

אמר ליה רב יוסף לאבוי: מהא לא תוכיח שלא שמעה!

כי אטו לענין עירובי תחומין, מי לא אמר שמואל: אין צריך לזכות.

ואמר איהו [רב נחמן, וכדאמרן] צריך לזכות, ודלא כשמואל!?

הכא נמי, דילמא, אף דשמע שאמר שמואל צריך לזכות, מכל מקום קא מיבעיא ליה!

ודחינן לדברי רב יוסף: הכי השתא!

בשלמא התם — גבי עירובי תחומין, שאמר רב נחמן צריך לזכות — הא פליגי בהך מילתא רב ושמואל. וקא משמע לן רב נחמן

דעבדינן כחומריין דמר [רב] ובעירובי תחומין צריך לזכות. וכי חומריין דמר [שמואל] ובשיתופי מבואות נמי צריך לזכות.

אבל הכא — בעירובי תבשילין — אי איתא דשמייע ליה לרב נחמן דאמר שמואל צריך לזכות, ודאי לא הוה קמיבעיא ליה, כי מי איכא מאן דפליג עליה דשמואל!?

ועל כרחק לא שמייע ליה.

הסוגיא הבאה מתבארת על פי החזון איש בסיומן צט סעיף קטן ה ו

החוא טורזינא [ממונה על כלי הזין העשוין לשמירת העיר להלחם על הצרים], דהוה בשיבכותיה [בשכנותו] דרב יהודה בר אושעיא, ונכרי היה.

וקיימא לן, שהנכרי אוסר על בני הוצר ובני המבוי, עד שישכיר להן רשותו [כמו שנתבאר ריש פרק הדר].

אמרי ליה שכניו הדריים אתו באותו חצר או מבוי: אוגר לן רשותך [השכר לנו רשותך שבחצר או במבוי]!

לא אוגר לחו.

אתו השכנים לקמיה דרב יהודה.

אמר לחו רב יהודה בר אושעיא: הכי אמר שמואל: אשתו של אדם מערבת משל בעלה שלא מדעתו.⁽³²⁾

מיתבי אהא דשמואל: נשים שעירבו

32. והוא הדין שמשכרת רשותו [ריטב"א].

31. והוא הדין עירובי חצירות, תוספות ורבינו יהונתן.

ונשתתפו משל בעליהן שלא מדעת בעליהן — אין עירובן עירוב, ואין שיתופן שיתוף!

ומשינן: לא קשיא.

הא דאמר שמואל שמערכת שלא מדעתו, מיירי באופן דאסר עליהם אם לא יערב וישתתף.

והא דתנן שאין מערכת שלא מדעתו, מיירי באופן דלא אסר עליהם אף אם לא יערב וישתתף.

וכגון: שהיו ביתו או חצירו פתוחים לשתי רשויות, ורגיל לצאת ולבא דרך אחת מהן, שאינו אוסר על הדיוורין שברשות שניה להוציא מרשותם לרשות המשותפת.

ולפיכך: אם באה אשתו לערב עם הרשות השניה, כדי להתיר להוציא מרשותו לרשות שמערכת עמם, אינה יכולה.⁽³³⁾

הכי נמו מסתברא דמודה שמואל היכא דלא אסר עליהם:

דאם כן — שאין מודה שמואל — קשיא דשמואל דשרי הכא לאשתו לערב שלא מדעתו, אדשמואל אחרינא.

דאמר שמואל: אחד מבני מבוי, שרגיל בכל שבת להשתתף עם בני מבוי מתוך שאוסר

עליהם, ובשבת זו לא נשתתף מפני שמתכוין לאסור עליהן — בני מבוי נכנסין לתוך ביתו מדעת אשתו [כך קים לה לגמרא, ריטב"א], ונוטלין שיתופן ממנו בעל כרחו.

ודייקנין: אם היה "רגיל" להשתתף, והיינו מחמת שאוסר עליהם, אין.

אבל שאין רגיל להשתתף עמהם, משום שיש לו פתח אחר למבוי אחר, שדרכו נכנס ויוצא ואינו אוסר עליהם, לא. ואף דאשתו היא שבאה להשתתף!

ותיקשי דשמואל אדשמואל.

ושמע מינה כדאמרן, שלא אמר שמואל אשתו מערכת שלא מדעתו, אלא כשאוסר עליהם.⁽³⁴⁾

לימא מסייע ליה לשמואל: כופין אותו לעשות [להשתתף בהוצאות] לחי וקורה למבוי להתירו בטלטול.

וממילא, הוא הדין דכופין להשתתף בשיתופי מבואות כדי שלא יאסור עליהם. וכיון שכן, מערכת אשתו שלא מדעתו, שהרי מדין כפיה הוא [נתבאר על פי החזון איש].

ודחינן: מהא דלחי ומבוי לא תסייעה ב-9 לשמואל:

והוי עירוב דידה.

34. נתבאר על פי תוספות, כפי שפירשה הגאון יעקב בחד פירושא, והחזון איש. ונקטו שם, שכן הוא דעת רש"י. וראה עוד שיטות ברא"ש, ריטב"א ומרדכי. ומה שכתב המהרש"א בתוספות.

33. וביאר הגדר בחזון איש: באמת כיון דאסר עליהם ראוי לכופו, אלא שאין תועלת בכפיה, שאם נוטלין פתו בעל כרחו אינו עירוב. אבל כיון דאשתו ניחא לה, והיא אוכלת בבית בעלה, ואחד מבני הבית שעירב הרי הותר כל הבית, שכן הוא עיקר תקנת חכמים דסגי באחד מהן, מהני כפיה, שיהיה לה רשות לערב משל בעלה,